

Suomen lääketieteen filosofian seuran 20-vuotisjuhlaseminaari

Tieteiden talo, Helsinki 8.11.2014

Potilaan omavastuu

KTM Vesa Ekroos

Esityksen sisältöä

Järjestämisestä, tuotannosta ja rahoituksesta

Ostavastuun käsitteistä

Potilaan omavastuun nykytila

Sote- ja rahoitusuudistuksen näkymiä

Elämä ennen ja jälkeen sote-uudistuksen rahoituksen ja omavastuiden kannalta

Nykyjärjestelmä:

- Kunnat ja kuntayhtymät tuottajina
- Valtio, kunnat, Kela, kotitaloudet, työnantajat ja vakuutusyhtiöt rahoittajina

Omavastuut?

Sote-uudistuksen jälkeen:

- Sote-alueet järjestäjinä
- kunnat (yksityiset?, III sektori?) tuottajina
- valtio, kunnat, Kela ja kotitaloudet rahoittajina

Omavastuut?

- erillinen yksityismarkkina: yksityiset palveluntuottajat ja työterveyshuolto palveluntuottajina

- kotitaloudet, työnantajat, (Kela?) ja vakuutusyhtiöt rahoittajina

Omavastuut?

Vastuun ja omavastuun käsitteistä

Yhteiskunnan vastuu kansalaisten terveydestä ja hyvinvoinnista

- perustuslaki: *”Julkisen vallan on turvattava, sen mukaan kuin lailla tarkemmin säädetään, jokaiselle riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut ja edistettävä väestön terveyttä.”*
- sekä mm. yhdenvertaisuusvelvoite: riittävä sosiaaliturva sekä riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut kaikille (mm. sosioekonominen asema, vammaiset, vähävaraiset, yksityisyys, ihmisarvo)
- sekä kansainväliset ihmisoikeus- ym. sopimukset

Potilaan omavastuu omasta ja yksilön vastuu läheistensä hyvinvoinnista

- myös ns. omaishoitajavastuu

Potilaan valinnanvapaus / potilaan omavastuu

Osoptimointi / yhteiskunnan ja potilaan omavastuu

Työnantajan vastuu työntekijöiden terveydestä ja hyvinvoinnista

Potilaan euro- ja prosenttimääräisistä omavastuista

Ostavastuu julkisen terveydenhuollon maksuista

- Poliklinikkamaksut, toimenpidemaksut, hoitopäivämaksut. Omavastuu 0 %- 10%

Lakisääteisen sairausvakuutuskorvausten omavastuut (myös lääkkeet)

- Omavastuu 9-78 %

Vapaaehtoisen sairausvakuutuksen omavastuu

- Ei pääsääntöisesti omavastuuta

Työterveyshuollon omavastuu

- Työnantajan omavastuu n. 55,7 % Kelan hyväksymistä kustannuksista

Ostavastuu iäkkään väestön hoidossa ja hoivassa

- Omavastuu 8-95 %

Hyvinvointiyhteiskuntalupaus 1950-luvulta:

Sosiaali- ja terveydenhuoltokustannukset yksilölle katetaan “kehdestä hautaan”. Ns. yhteiskunnan sataprosenttinen vastuu.

Totuus vuonna 2010 ja ennuste vuodelle 2030 (terveydenhuolto):

*%	1990	2002	2010	2030e
• Valtio	35,6	17,0	15,0	10,0
• Kunnat	34,7	43,0	40,0	25,0
• KELA	10,6	16,0	17,0	20,0
• Kotitaloudet	17,8	20,0	23,0	30,0
• Muu yksityinen	1,3	4,0	4,0	6,0
• Vapaaehtoinen sairausvakuutus			1,0	9,0
	<hr/> 100%	<hr/> 100%	<hr/> 100%	<hr/> 100%

*osuus prosentteina terveydenhuollon kokonaiskustannuksista

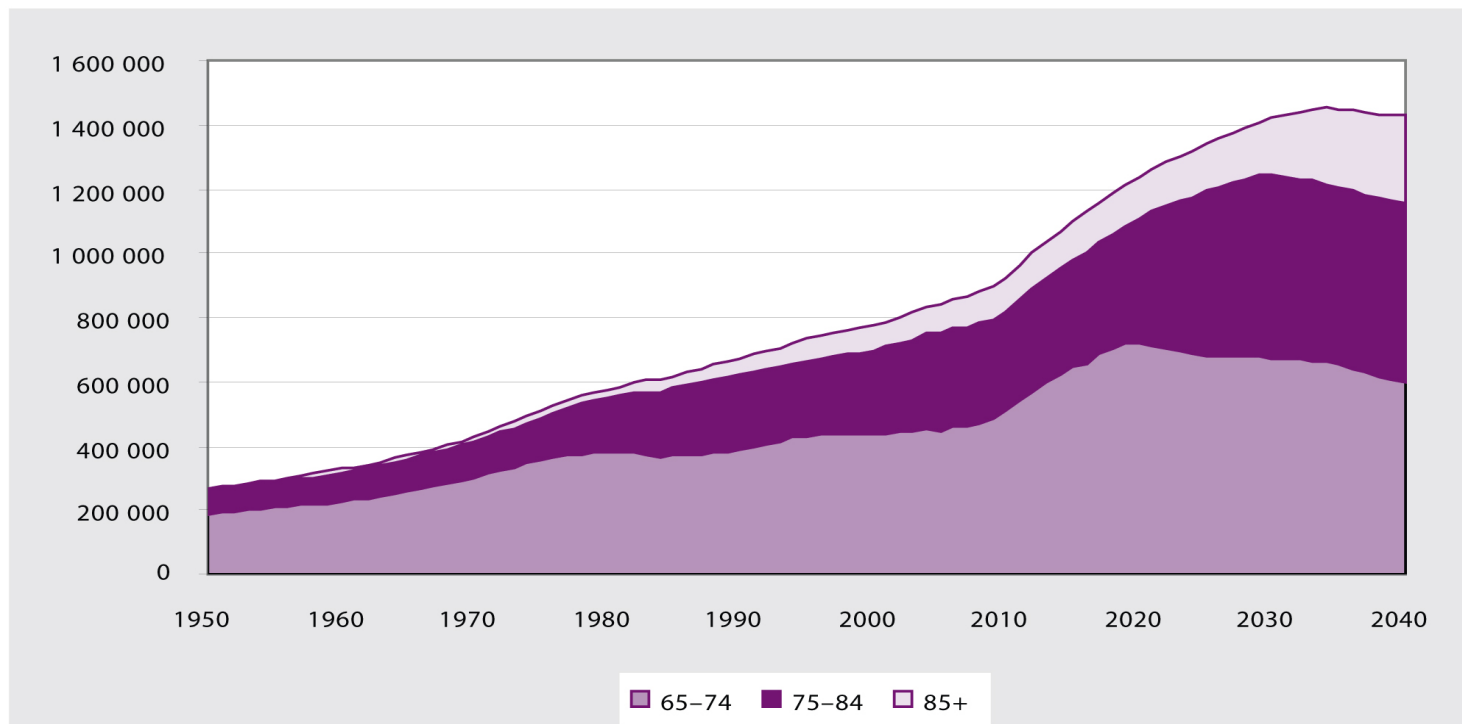
Lähde: Vesa Ekroos/Talentum 2005

Kelan sairausvakuutuskorvaukset ja potilaan omavastuu

(2012)	kokonaiskustannus M€	Kela-korvaus M€	Kelan osuus %	potilaan omavastuu %
Yksityislääkäreiden vastaanotot	329,2	72,9	28,4 %	71,6 %
Yksityinen tutkimus ja hoito	278,6	79,1	22,1 %	77,9 %
Yksityishammashoito	379,5	126,2	33,3 %	66,7 %
Lääkkeet (avohoito)	1808,4	1303,1	72 %	28 %
Matkat	328,5	298,2	90,8 %	9,2 %
Työterveyshuolto (2011)	684,2	303,1	44,3 %	55,7 %
Yhteensä	3808,4	2182,6		

Lähde: Kelan tilastollinen vuosikirja 2012

Ikääntynyt väestö 1950-2040

Lähde: Väestörakenne. SVT. Tilastokeskus. – Källa: Befolkningsstruktur. FOS. Statistikcentralen. – Source: Population Structure. OSF. Statistics Finland.

lääkälle väestölle tarjottavien palvelujen rahoitusvastuu

	asiakkaan omavastuu	päätöksentekijä
•Akuutti sairaalahoito	8 %	lääkäri
•Terveyskeskusvuodeosasto	8 %	lääkäri, viranomainen
•Kunnallinen vanhainkoti	80 %	viranomainen
•24 h palveluasunto (julkinen, yksit.)	50-80 %	viranomainen, asiakas, omaiset
•Ryhmäkoti (julkinen)	50-80 %	viranomainen
•Yksityinen senioritalo	80-90 %	asiakas, omaiset
•Kotisairaanhoido	8 %	viranomainen, lääkäri
•Kotihoito (julkinen ja yksityinen)	8 %	viranomainen, asiakas, omaiset
•Päivähoito (julkinen)	8 %	viranomainen
•Intervallihoido (julkinen)	8 %	viranomainen, lääkäri
•Omaishoito	95 %	asiakas, omaiset

Lähde: mm. www.thl.fi, eri kunnat, Vesa Ekroosin omat laskelmat

Kuljemmeko kasvavan omavastuun kautta kohti heitteillejätöyhteiskuntaa?

HS 7.11.2014, Tarja Tamminen, Helsinki:

” Vanhusten kotihoidon kupla on puhkaistava ”

“Vanhuspalvelulain ajatus, että lähes kaikki vanhukset hoidetaan kotona kotipalvelujen turvin, on nyt näköpiirissä olevin resurssein täysi kupla. Suuri osa kotona hoidettavista vanhuksista on todellisuudessa heitteillä. Toivottavasti joku puhkaisee tämän kuplan mahdollisimman pian ennen kuin seuraukset ovat katastrofaaliset” .....

IL 7.11.2014, Anu Urpalainen, kansanedustaja, Kokoomus

”Omasta vanhuudestaan otettava lisää vastuuta”

”..... Kun kaikille selviää mitä kunnallinen vanhustenhoiva milläkin laatutasolla maksaa, pystymme miettimään ratkaisuja myös rahoitusvastuun ja kulujen jaosta yksilön, perheen ja yhteiskunnan kesken. ....”

Vrt. mm. Saksan malli: Omavastuu = läheisten vastuu

Sote-uudistus 2017?

- lakiesitys eduskunnalle viimeistään 4.12.2014
- avoinna vielä lukuisia merkittäviä asioita
  - perustuslakiasiat:
    - kansallinen ohjaus, Sote-alueen ohjaus
    - ylikunnallinen ohjaus / kuntien itsehallinto
  - tuotantoalueet / julkinen tuotanto, yksityinen ja kolmas sektori
  - rahoitus
  - täysi valinnanvapaus?
  - täysi liikkumisen vapaus?

Sote-uudistuksen mukanaantuoimia erilaisia vastuita

- Valvontavastuu / STM ja THL (säädökset, ohjeet, suositukset, valvonta)
- Järjestämismvastuu /järjestämispäätös ja -suunnitelma / Sote-alueet
- Tuottamismvastuu /tuotantoalueet / kunnat tai kuntayhtymät (jotka ostavat tarvittaessa yksityisiltä ja III sektorin palveluntuottajilta, mm. T. Haatainen/Kuntaliitto 5.11.2014)
- Rahoitusvastuu / verorahoitus + Kela (SV-korvausten poistaminen?)
- Potilaan omavastuu (julkiset palvelut, palvelusetelit, yksityiset palvelut)

Rahoituksen kokonaisuudistus 2015?

Monikanavaisesta rahoitusjärjestelmästä ”yksi”kanavaisuuteen

- Lääkäriliiton malli ALTERA
- Kela-malli
- Sitra-malli 2011
- THL-malli
- Hallitusohjelma 2011
- Kepu-malli

-Parlamentaarinen rahoituksen suunnittelutyöryhmä 2014

- tuo arvioitavaksi keväällä 2015 useita erilaisia kokonaisrahoituksen malleja

-Sitra-malli 2014:

Valtio ja kunnat ohjaavat rahat KELAn SOTE aluekohtaiselle tilille

- KELA kerää lakisäätteiset vakuutusmaksut ja kohdentaa ne kunkin SOTE-alueen rahoitustilille
- KELA kerää kansallisesti palvelutuottajien keräämät asiakasmaksut ja maksaa palvelutuottajille sopimusten perusteella Sote-alueiden puolesta
- KELA hoitaa etuisuusmaksatukset kansalaisille

Todellisuudessa kuitenkin aina kaksikanavaisuus

- julkinen rahoitus
- yksityinen rahoitus = potilaan omavastuu
  - kotitalouksien rahoitus
  - yritysten TTH-rahoitus
  - vapaaehtoinen sairausvakuutus

Vesa Ekroos
KTM

Pohjoisranta 4 A 4
00170 Helsinki

040-5739292
ekroos@kolumbus.fi